Nytt utkast til sameprogram

for AKP(m-l)

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

NYTT UTKAST TIL SAMEPROGRAM

Her foreligger nytt utkast til sameprogram, som vil ligge til grunn for Sentralstyrets endelige behandling av programmet
Utkastet er skrevet av Magnar Mikkelsen.
Pål Steigan har markert problemstillinger og endringsforslag ved hjelp av fotnoter.
Svein Lund og Haeika Skum har noen endringsforslag bakerst i heftet.
Andre som ønsker å reise forslag, må sende disse til partikontoret innen 1.mai.

Oslo 1.mars 1989
Sentralstyrets arbeidsutvalg

Nytt utkast til sameprogram for AKP(m-l)

Innholdsfortegnelse

I	Om behandlinga av programmet i 1988	s. 4
II	Samepolitisk program; "Utkast 4"	s. 4
III	Arbeidsprogram, "Utkast 4"	s.14
IV	Momenter fra debatten på landsmøtet 1988	s.16
V	Forslag til endringer - S. Lund og H. Skum	s.18

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

BEHANDLINGA AV UTKASTET I 1988:

På konferansen om saka på forsommeren 1988 var det enkelte punkter vi ikke ble helt enige om, og for et par mangla vi i det hele tatt brukbar tekst. Etter konferansen har følgende skjedd:

- Det er foretatt redaksjonelle endringer i teksten.
- Det er av Haeika Skum og Svein Lund lagt fram et heilt nytt avsnitt om reindrifta.
- Ole Gunnar Leirvaag har revidert avsnittet om Sapmi mellom supermaktene.
- Alt dette er lagt fram på landsmøtet og diskutert der, med følgende resultat: Det ble vedtatt at programmet ikke var ferdig til å kunne vedtas: Det skal ut til videre behandling og så legges fram for landsstyret innen 1. mai 1989.
- Den teksten som finnes på disse sidene inneholder det programutkastet som foreligger pr. 3. januar 1989, inkludert endringsforslagene.
- På slutten av dette dokumentet er det et sammendrag av synspunkter fra debatten på landsmøtet.

For seinere referanse: Denne teksten kaller vi "Utkast 4", for helt presist å skille den fra de tidligere utkastene.

Ved kommentarer, nyforslag m. v.: Angi forandringer både med ord/setninger og med henvisning til sidenummer og linjenummer.

SAMEPOLITISK PROGRAM

1. del:	Historia og situasjonen i dag		
1 a	Samene er ei urbefolkning		6
1 b	Samefolket som nasjon		6
1 c	Koloniseringa		6
1 d	Sapmi mellom supermaktene		6

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

2. del: Grupper og klasser i den samiske nasjon

2 a Fra siidaenes til imperialismens tid 8
2 b Kvinnene 8
2 c Fiskere og småbrukere 8
2 d Reindriftssamene 9
2 e Arbeiderklassen 9
2 f De intellektuelle 9
2 g Borgerskapet 10

3. del: Samenes grunnleggende rettigheter

3 a Retten til land og vann 10
3 b Rådigheten over land og vann 11
3 c Retten til sjølstyre. 11
3 d Tapte rettigheter skal tilbakeføres 12
3 e Retten til språk og kultur 12

4. del: Samenes kamp for nasjonal og sosial frigjøring

4 a Under kapitalismens forhold 13
4 b Retten til nasjonal sjølråderett for den samiske nasjon 13
4 c Det samiske og det norske folket har felles interesser av en sosialistisk revolusjon 13

Utkast til arbeidsprogram 14

Momenter fra debatten på landsmøtet 1988 16

Forslag til endringer, Svein Lund og Haeika Skum 18

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

DEL 1
HISTORIA
OG
SITUASJONEN I DAG

1 a) Samene er ei urbefolkning

Det samiske folket er urbefolkninga[1] i hele Nord-Skandinavia og på Kolahalvøya. Der[2] var de enerådende før innvandringene av andre folkeslag tok til. Gjennom innvandringene ble samene etter hvert trengt helt ut fra noen strøk av av sitt opprinnelige land. I andre land kom de i mindretall, men ennå utgjør de flertallet av befolkninga i store deler av Sapmi.

1 b) Samefolket som nasjon.

Den samiske nasjonen oppsto ved at de halvnomadiske jakt- og fangstfolkene som fra gammelt av levde fra Kola og Nord-Skandinavia til Hedmark, utvikla et fellesskap i økonomi, språk og kultur. De var organisert i siidaer med kollektiv eiendomsrett til naturressursene. Behovet for en statsmakt var ikke utvikla og den samiske nasjonen har sjøl aldri danna noen egen stat. Gjennom koloniseringa ble folket oppsplitta av fire stater, og det har gjennom generasjoner levd slik. Likevel - og på tvers av stats- og språk-grenser - er ennå i dag følelsen av fellesskap i den samiske nasjonen sterkt.

1 c) Koloniseringa.

Koloniseringa av Sameland tok til med århundrers plyndringstokter og skattlegging og med en handel som snylta på samene. Så trengte nabofolkene inn på deres områder. Som nasjon ble samene splitta i fire ved grensedelingene mellom Danmark/Norge og Sverige/Finland i 1751 og mellom Danmark/Norge og Russland i 1826. Samtidig ble Sameland formelt lagt under disse statenes styre.

1 d) Sapmi klemt mellom supermaktene og stornorsk, storsvensk og storfinsk imperialisme

[1] Foreslår: "urbefolkning", ubestemt form. - PSt.

[2] Foreslår ordet "der" bytta ut med "I store områder.." - PSt.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

Den nordlige delen av Sapmi er blitt en mulig krigsskueplass i en konflikt mellom supermaktene USA og Sovjet. Opprustinga på begge sider av grensa splitter samene og har ført til store hinder for reindrift og annet samisk næringsliv, samtidig som store militærleirer har bidratt til å bryte ned samisk kultur og språk.

Kolahalvøya er fra gammelt et samisk område, men er nå omgjort til en av verdens største militærbaser, og gjennom innflytting av russere og andre nasjonaliteter er samene redusert til et par promille av folketallet. Samene på Kola er blitt isolert fra samene i de nordiske landa.

Samene i Sovjet lever i et fascistisk diktatur[3] uten mulighet til egen organisering, og de har vært nekta retten til opplæring på eget språk[4]. AKP støtter de samiske organisasjonene sitt initiativ for å gjenoppta kontakten, og krever at samene i Sovjet må få delta i det felles-samiske organisasjons- og kulturarbeidet. Vi støtter kravet fra Nordisk Samekonferanse om Sapmi som atomvåpenfri sone.

Så lenge Sapmi er delt mellom forskjellige stater, må samer i alle disse ha rett til militærnekting på samepolitisk grunnlag.

Om resten av Sapmi skulle bli okkupert av Sovjet, vil dette være ei ulykke for det samiske folket, og bety et stort tilbakeskritt i kampen for samisk sjølråderett. Samene i Norge har derfor felles interesser med det norske folket i å hindre en sovjetisk okkupasjon av Norge og holde fremmede tropper ute av landet, men det norske forsvaret tar i dag svært lite hensyn til næringsliv, kultur og naturmiljø i Sapmi.

Utafor Sapmi øver atomdrevne krigsskip med atomstridsmidler, og på land ødelegger stadige gigantøvinger natur, og gjør folk utrygge. Ledende NATO-generaler har uttalt at Sapmi, som en grisgrendt arktisk ørken høver godt til atomkrig. Hva skal Spami med fiender når det har slike venner?

AKP krever at Sametinget skal ha vetorett mot etablering av militærinstallasjoner og øvelser på samisk område.

[3] Foreslår at karakteristikken av Sovjet som "fascistisk diktatur" droppes. Likevel må det framheves at de er hardest undertrykt. - PSt

[4] Spørsmål fra en uvitende: Jeg har blitt fortalt at det kom en samisk oppblomstring under den sovjetiske nasjonalitetspolitikken på 30-tallet, og at det også omfatta språket, er det rett eller galt?- --PSt.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

2. DEL
GRUPPER OG KLASSER
I
DEN SAMISKE NASJON

2 a) Fra siidaenes til imperialismens tid

Før koloniseringa var det samiske samfunnet klasseløst, med kollektiv eiendomsrett gjennom siidaordninga. Denne har vært i oppløsning fra 1700-tallet, men rester fins ennå i enkelte samiske områder. Det samiske folket er delt mellom fire stater, og de forskjellige delene av det lever under ulike forhold. Derfor fins klassene i det i mange blandingsformer.

De samiske lokalsamfunn har i det meste av sin historie hatt en allsidig bruk av naturens produksjon om sitt livsgrunnlag. Med kapitalismen og imperialismen har naturødeleggende inngrep gradvis ødelagt denne materielle basisen for det samiske folket. Likevel sysselsetter ennå i dag primærnæringene - tildels fortsatt i forskjellige kombinasjonsformer - en meget stor del av det samiske folket. Svært mange av samtidig lønnsarbeidere, og dette preger i sterk grad klasseforholda. Flertallet av de yrkesaktive samene arbeider i fiske, jordbruk og reindrift.

2 b) Kvinnene

Særtrekkene ved næringslivet i Sapmi[5], med kombinasjonsdrift (fiske/jordbruk/anleggsarbeid/reindrift) påvirker kvinnenes livssituasjon. I lange perioder kan kvinnene ha eneansvaret for heim og drift. Dette medfører at de bevarer og styrker spesifikke samiske verdier som f.eks. språk i særskilt utsatte områder. De bærer videre og utvikler duodji som næring.

Innenfor jordbruk og reindrift har kvinner få rettigheter, bl.a. har den nye reindriftsloven forverra forholda. Kvinnene står svakt økonomisk. I tillegg til den undertrykkinga som alle kvinner er utsatt for, møter samekvinner også etnisk undertrykking.

2 c) Fiskere og småbrukere.

[5] Tidligere i dokumentet brukes ordet "Sapmi" om det forhistoriske samiske området, det som samene for en stor del er blitt trengt bort fra. Her brukes det om de samisk-dominerte områdene, for ellers ville denne beskrivelsen være helt uriktig. (Sapmi på Kola er f.eks. dominert av industri og militæranlegg, og ikke kombinasjonsnæringer.) -- PSt

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

Fiske - også i vassdragene - og jordbruk har i nyere tid vært de viktigste samiske næringene. Der fins også i dag den største delen av det samiske folk som er undertrykt som klasse. Det tradisjonelle livsgrunnlaget deres ødelegges av kapitalismens naturdestruktive produksjonsformer. De samene som forsøker å overleve som fiskere og småbrukere i sitt land, tvinges til å omstille seg fra en balansert bruk av ressursene til profittstyrte produksjoner. Flertallet bukker etter hvert under i konkurransen.

2 d) Reindriftsamene

Reindriftsamene i Norge utgjør i dag en forholdsvis liten del av den samiske befolkning, men de spiller en svært viktig rolle som bærerne av samisk språk og kultur. Reindrifta er en viktig næring som holder oppe sysselsettinga og næringsvirksomheten i utkantområdene. I den seinere tid har deler av reindrifta utvikla seg i kapitalistisk retning, og et eget reindriftsaristikrati er i ferd med å etablere seg økonomisk og politisk som en egen klasse. Deres samarbeid med Staten gir dem en posisjon i reindriftsamfunnet som vil skade en tradisjonell samisk næring. Det er i dag stor variasjon i størrelsen på reinflokkene, hvor et mindretall eier stadig større flokker, og må regnes til borgerskapet. Staten har gjennom Reindriftsloven og Reindriftsavtalen grepet inn i den tradisjonelle samiske driftsformen og pressa fram en intensiv, profittstyrt driftsmåte som igjen betyr rovdrift på ressursene. Statens reindriftspolitikk har også fratatt kvinner og ungdom deres tradisjonelle rettigheter i næringene.

2 e) Arbeiderklassen

I arbeiderklassen fins det et stort, men ukjent antall samer. En stor del av den samiske arbeiderklassen har vært tvunget til å ta arbeid utafor samisk område, og er hardt utsatt for fornorskingspresset. I samiske områder er det stor arbeidsløshet, og mange må pendle eller leve av deltids- og sesongarbeid. Det finnes liten samisk arbeiderorganisering, og ingen klar bevissthet blant samiske arbeidere på tvers av landegrensene om seg sjøl som en egen klasse og som en kraft i den nasjonale kampen.

2 f) De intellektuelle.

Intellektuelle har i stor grad spilt en ledende rolle i den samiske nasjonale kampen. De samiske intellektuelle er ofte politisk, kulturelt og språklig bevisste, og spiller en progressiv rolle i den nasjonale kampen, men i klassekampen innafor det samiske samfunnet tilhører enkelte av dem borgerskapet. Denne gruppa av samer øker stadig.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

2 g) Borgerskapet.
Det samiske borgerskapet har aldri vært sterkt og aldri stått samla som klasse. I stor grad har samer som har kommet seg opp i borgerskapet gjort det ved å selge seg til den norske staten politisk og økonomisk. Disse er gjerne motstandere av samisk frigjøring i like stor grad som norske borgere. Men det finnes og et mer nasjonalt samisk borgerskap innafor samiske næringer, bedrifter og institusjoner.

3. DEL:
SAMENES GRUNNLEGGENDE RETTIGHETER

3 a) Retten til land og vann

Sapmi[6] er de land og vann-strekninger som fast, kontinuerlig og gjennom uminnelige tider er brukt av samene. Samenes rett til dem er basert på alders tids bruk. De tilhører det samiske folket og bare det har bruks- og råderett over dem[7]. Denne retten må sees som likeverdig med eiendomsrett.

Det samiske folket har aldri ved noen avtaler gitt fra seg den retten det som urbefolkning har til Sapmi. Det er de fire imperialistiske statene Norge, Sverige, Finland og Sovjet som seg imellom har fastsatt grensene gjennom og oppdelinga av Sameland. Disse statenes

---

[6] Her har vi enda en definisjon av Sapmi. Her dreier det seg om bruk i uminnelige tider, og altså ikke områder som for lenge sia opphørte å være samiske. Vi har nå tre definisjoner av Sapmi: 1) Urtids-Sapmi, det mer eller mindre klare området der samene var dominerende for 1500-2000 år sia. 2) Samisk bruk i uminnelige tider, som fortsatt brukes av samer, sjøl om de kanskje lenge har vært i mindretall. 3) Et mini-Sapmi dominert av "kombinasjonsnæringer" som er typisk for samisk økonomi. Vi må velge. Jeg foreslår at vi holder oss til alternativ 2), og bruker S. bare i den betydninga. -- PSt

[7] Hvis mitt forslag i fotnote 6 godtas, kan vi ikke si at "bare samene har eiendomsrett". Skal vi fastslå en slik eksklusiv rett, må vi over til å bruke Sapmi i betydninga et mini-Sapmi. -- PSt.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

påståtte eiendomsrett[8] står i strid med folkerettslige prinsipper om urbefolkningers rettigheter.

3 b) Rådigheten over land og vann

Den norske staten har med sitt vedtak av 1987 om Sametinget erkjent at det eksisterer et samisk folk i Norge. Det har også innrømt at Sametinget skal sammensettes ved valg av og blant samer. Likevel har fortsatt staten gjennom sitt norske Storting kontroll med naturressursene i Sapmi, og dermed over det samiske folkets liv og framtid. Dersom samene skal få virkelig sjølråderett i sitt land, må statene gi avkall på sin påståtte eiendomsrett[9] der. Dette må gjelde ubetinget der samene i dag har flertall. Kampen for retten til land og vann må derfor fortsatt være hovedoppgaven for de samiske organisasjonene.

AKP(m-l) krever at den norske Staten anerkjenner samene som urbefolkning og gir dem styrings- og råderett over naturressursene[10].

3 c) Retten til sjølstyre

Det samiske folket har som nasjon krav på nasjonal sjølråderett, det vil si rett til sjøl å bestemme si nåtid og framtid på alle områder, også til å opprette sjølstyre innafor et bestemt geografisk område. Et slikt sjølstyre skal gjelde økonomi, språk, politikk, kultur og alle andre forhold i livet.

Ingen inngrep i samisk land skal skje mot samisk vilje uttrykt gjennom institusjoner de sjøl oppretter. Disse overtar full råde- og styringsrett over alt som skjer i samisk land. De har vetorett i forhold til statene, og kan nekte ekspropriasjon.

Samene skal godkjenne all bruk av samisk land av folk som kommer utafra.

Samene styrer sjøl og gjennom sine egne institusjoner samfunnslivet i sine områder.

Dersom samene ønsker det, har de også rett til å løsrive seg fra

[8] "Påstått eiendomsrett" til hva? Til statens "umatrikkulerte grunn" i Finnmark? Enig. Til Røros og Snåsa? Uenig.

[9] Viser til forrige fotnote. -- PSt

[10] Foreslår tillegg på slutten av setninga: ".. i de samiskdominerte områdene." - PSt

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

statene de i dag er underlagt og å opprette en egen stat.

3 d) Tapte rettigheter skal tilbakeføres

I noen distrikter innen Sapmi, hvor samene var enerådende før innvandringene, er de ikke lenger i flertall. Der har de krav på særretter til land og naturressurser. Slike retter må knyttes til alders tids bruk og konkretiseres. Ved inngrep i fratatt land skal de representative samiske institusjoner ha vetorett.

Statene har helt fortrengt samene fra enkelte deler av sitt opprinnelige land. For å bøte på denne uretten, må statene avstå land til det samiske folket[11].

De omkringliggende statene har gjennom all tid og på mange måter svekka og ødelagt samisk liv og næring. Til vederlag for dette skal de opprette Samefond som de samiske institusjonene skal ha råderett over.

3 e) Retten til språk og kultur

Det samiske folket har rett til å bruke sitt eget språk over alt hvor de ferdes. Det har krav på opplæring i og på sitt eget morsmål, rett til undervisning om samisk liv og historie. De skal sjøl få forme, bevare og utvikle sine måter å leve på.

Samer må være likestilt med alle andre nasjonaliteter i samfunnsmessige, ideologiske og moralske forhold. Tilhøvet mellom dem og samene må baseres på likeverd og gjensidig respekt.

---

[11] Foreslår at hele perioden strykes. Ingen kan binde seg ukvalifisert til å avstå land på helt uspesifisert basis. At samene har krav på kompensasjon, er opplagt. At det kan være aktuelt å regne inn områder som ikke er samiske i dag i et samisk-autonomt område er også klart. Men det er gjenstand for konkret vurdering og forhandlinger.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

DEL 4: SAMENES KAMP FOR NASJONAL OG SOSIAL FRIGJØRING

4 a) Under kapitalismens forhold.

Det hører til imperialismens karakter å rasere naturressurser og å utbytte og undertrykke folk. Det norske borgerskapet har tiltvunget seg naturverdier i Sameland og forsøkt å utrydde samene som nasjon. Så lenge borgerskapet sitter ved makta og det imperialistiske økonomiske systemet eksisterer, vil det fortsette å være en konstant trussel mot den samiske sjølstendigheten. AKP(m-l) støtter og deltar i kampen det samiske folket fører for nasjonal og sosial frigjøring.

4 b) Retten til nasjonal sjølråderett for den samiske nasjon.

En viktig oppgave for den sosialistiske revolusjonen vil være å sikre den samiske nasjonen rett til sjøl å velge si framtid. Dette betyr at AKP(m-l) vil støtte kampen for full nasjonal sjølråderett. Om det samiske folket i Norge velger å bli en del av den sosialistiske staten Norge, må de samiske områdene sikres fullt regionalt sjølstyre.

4 c) Det samiske og norske folket har felles interesser av en sosialistisk revolusjon.

Fordi sosialismen legger grunnlaget for ei rettferdig fordeling av de økonomiske godene, har det overveldende flertallet av det samiske folket objektive interesser av den. Det har felles interesser med den norske arbeiderklassen og det norske folket i å bekjempe den norske monopolkapitalen, det norske borgerskapet og den stat som undertrykker de to folk.

Sjøl om det samiske folket er utsatt for den nasjonale undertrykkinga, er begge folk tjent med å inngå en fast allianse for å styrte borgerskapets diktatur i Norge.

Den norske herskerklassen har til en viss grad greid å så splid mellom de to folk, men det er ikke det norske folket som undertrykker det samiske. Den eneste som er tjent med en splittelse mellom dem er den fienden som undertrykker begge folk. Også etter en sosialistisk revolusjon er det ei oppgave for AKP(m-l) å bekjempe rasisme, hets og norsk sjåvinisme overfor samene.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

UTKAST TIL
ARBEIDSPROGRAM

Forslag pr. 3. januar 1989

Den samiske befolkning har som egen folkegruppe rett til å styre over sin egen livssituasjon og sin språklige og kulturelle utvikling.

Dagens landegrenser mellom de samiske områder på Nordkalotten og Sovjet hemmer samenes kulturelle samarbeid i disse områdene. AKP(m-l)støtter kravet om anerkjennelse av samene som en egen etnisk folkegruppe, med de rettigheter dette gir det samiske folk.

- Grensepasssordninga mellom Norge og Finland må fjernes.
- Grensa mellom Norge og Sovjet må åpnes for en kulturell kontakt mellom den samiske befolkning på Nordkalotten og i Sovjet, og sovjetiske samer må få delta i det felles samiske organisasjons- og kulturarbeidet.
- Den samiske høgskolen i Guovdageaidnu må bli en fellessamisk høgskole.
- Kraftig auking av løyvingene til Nordisk Samisk institutt.
- Fellesnordiske støtteordninger for samisk kunst og kulturarbeid, finansiert gjennom Nordisk Råd.
- Fast samisk representasjon i Nordisk Råd på linje med Færøyane og Åland.
- Utbygging av felles nordiske samiske media: Radio, TV, aviser, forlag og databaser.

* * *

AKP(m-l) vil arbeide for at samene innafor grensene av den norske staten får størst mulig grad av indre sjølstyre og at forholda blir lagt til rette for utvikling av samisk næringsliv, kultur og språk.

NÆRINGSLIV

De tradisjonelle samiske primærnæringer som jordbruk, fiske, reindrift, duodji og utmarksnæringer må vernes mot inngrep fra det norske storsamfunnet. Retten til land og vann tilhører det samiske folket, og ikke den enkelte næring. Næringskonflikter må løses ved forhandlinger ut fra at det prinsipp at næringene har likeverdige rettigheter. Der man ikke blir enige, skal Sametinget ha det avgjørende ord.

- Den norske staten må anerkjenne samenes rett til land og vann.
- Sametinget må få vetorett mot naturinngrep i samiske områder.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

- Samisk utviklingsfond må få kraftig utvida støtte, og fondets virkeområde omfatte alle områder hvor samer bor.

- Områder som benyttes av reindriftsnæringa må vernes mot alle inngrep fra storsamfunnet, så som kraftutbygging, gruvedrift og militæranlegg. Der beiteområder er tatt til militære øvelsesområder, må disse ryddes og gis tilbake til næringa. Reindriftsnæringa må få ei varig erstatning for inngrep slik at ingen blir tvunget ut av næringa.

- Desentralisert videreforedling av reinprodukter over hele det samiske reindriftsområdet.

- Styrking av jordbruk, duodji, kombinasjonsbruk og utmarksnæringer. Særegne støtteordninger for å bevare et allsidig bruksmønster.

- Stopp raseringa av fisket i fjordene. Forbud mot snurrevad, reketrål og snurpenot på fjordene. Lodde- og sildebestanden må få bygge seg opp igjen. Kraftig økt beskatning av grønlandsselen i Østisen.

- Støtte til å sikre en kystflåte og mottaksanlegg i samiske fjord- og kyststrøk.

- Streng kvoteregulering av alt fiske. Forbud mot ombordproduksjon.

- Malmleting og gruvedrift i samiske områder må komme under samisk kontroll.

- Utøvere av alle samiske næringer og næringskombinasjoner må gjennom næringsavtaler med Staten sikres en inntekt som gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.

- Reindriftsavtalen må stimulere til utjamning innen reindrifta og til forsvarlig bruk av naturen.

- Reindriftsloven må endres slik at kvinner og ungdom sikres rett til sjølstendig næringsutøvelse.

SAMISK SPRÅK

Samisk skal likestilles med norsk og brukes som administrasjonsspråk i alle sammenhenger i områder hvor den samiske befolkning krever det. Samene har krav på å få bruke sitt morsmål ved kontakt med myndighetene.

I samiskspråklige områder og språkblandingsområder skal samisk være obligatorisk språk i skolen. Alle samer har krav på opplæring i og på samisk på alle skoletrinn.

Sørsamisk og lulesamisk må på alle områder bli likestilt med nordsamisk.

Alle samer som ikke har lært å snakke/lese/skrive samisk skal kunne kreve undervisning etter reglene for voksenopplæring.

- Kommunale og statlige etater i samiske områder har plikt til å gi ansatte permisjon med lønn for å studere samisk.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

- Det må legges en plan for utdanning av samiske fagfolk. Inntil behovet er dekket må det gis utdanning med lønn mot bindingstid.

SAMISK KULTUR

- Det samiske folket må sjøl rå over utviklinga av den samiske kulturen.

- Det må gis så stor økonomisk støtte at samene kan bygge ut en allsidig og uavhengig presse og kringkasting. Det skal være daglige sendinger på samisk i TV. Daglige radiosendinger på lulesamisk og sørsamisk.

- Samisk litteratur, musikk og kunst må stimuleres gjennom særegne støttetiltak. Støtte til samiske kunstnerorganisasjoner. Egne stipendordninger til samiske kunstnere.

- Merkebeskyttelse av Sami duodji (samisk håndverk og kunsthåndverk). Sami duodji må inn i skolen som eget fag for samiske barn. Økonomiske støtteordninger for produksjon og utvikling av sami duodji.

- Forbud mot masseproduksjon av (og?) kopiering av samiske produkter.

- Nei til billigsalg av samisk kultur som turistattraksjon. Samene må ha kontroll over turismen i de samiske områdene.

MOMENTER FRA DEBATTEN PÅ LANDSMØTET 1988

To fra Finnmark la på landsmøtet fram programutkastet, og de presiserte: Forskjellige omstendigheter har gjort at vi ikke kan innestå fullt ut for enkelte av avsnittene i programmet. Det er f. eks. helt umulig for en forsamling som denne å vedta dette utkastet med det heilt ufullstendig avsnittet om samekvinnene.

Om utkastet til program var det på landsmøtet 12-15 innlegg. Ingen kom med markant kritikk av noen avsnittene eller formuleringene i programmet.

Noen momenter fra innleggene:

- I dette forslaget er sørsamene ikke inkludert, det må bli mere dekkende også for dem. De er ramma av nedfall etter Tsjernobyl-ulykka, slik at laven er full av Bequerel. Samene rammes av en økologisk krise på tvers av landegrensene.

- Programmet burde ha en innledning med faktiske opplysninger

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

og definisjoner.

- Hvem er det som snakker i (gjennom) dette programmet? Til formuleringa "samene var enerådende:" Det "samiske" området var et flerkulturelt område, den norske befolkninga har bl.a. bodd der lenge, den er en del av kulturen på Nordkalotten, bl.a var det på 1500-1600-tallet flere ganger så mange nordmenn som samer i ....(område ikke notert av referenten). Vi må holde oss til historiske og vitenskapelige fakta. - Samer og nordmenn må stå sammen.

- På 400-500-tallet var det nordpå (område ikke nærmere angitt) en norrøn befolkning, og det var ingen norsk nasjon den gangen.- "Sapmi" er ingen realitet i dag.

- Den rasistiske undertrykkinga av samene må behandles.

- Til tvil uttrykt i presentasjonen av programutkastet om riktigheten av å bruke uttrykk som "stornorsk, storsvensk...:" Det er innarbeidd tradisjon å bruke slike uttrykk. - Det er viktig å innbefatte også bysamenes forhold i programmet, det fins f eks ca. 4000 samer i Oslo.

- Antallet samer er det umulig å finne ut.

- Det blir problematisk når bildet blant progressive blir det at Nordkalotten som flerkulturellt (blandings-) område. Vi nordfra har en nordnorsk identitet. Hva da med samiske særrretter - og med sjølråderetten: Skal vi tilråde en samisk stat?

- "Jeg gir ikke fem øre for historieforskninga om samisk område."

- Nord-Norge er et produkt av fem kulturer, landsdelen er smeltedigel. Vi må definere den politiske rollen av det samiske spørsmålet.

VEDTAKET i saka: (Referenten har ikke foran seg ordlyden til vedtaket - men det er er i hovedsak slik):

- Sentralstyret har ansvaret for at programmet blir ferdig innen 1. mai, og ansvaret for framdriften av arbeidet med teksten til da.
- Innen sentralstyret er det en kontakt-person i saka.
- Sentralstyret dekker de nødvendige utgiftene med arbeidet med programmet.
- Sentralstyret bekoster oversetting av programmet til samisk når

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

det ferdig.

ENDRINGSFORSLAG FRA SVEIN LUND OG HAEIKA SKUM:

Alle tal og bokstavar viser til den nyaste utgåva, «Utkast 4». Nye ord/uttrykk i forhold til M sin versjon, er understreka.

1a. Her er ein feil i linje 13.
«I andre land..» skal vere «I andre **område**.»

2c. Her ønska vi å beholde det som i utkast 3 (siste førebuingspapir før landsmøtet) var kalt 1e og som hadde overskrifta «Fiskere og småbrukere». Men vi ville ha overskrifta «Primærnæringene» på dette, med et tillegg nederst på sida: «...jordbruk og reindrift, *eller arbeid i tilknytning til primærnæringene.*»
Dette har falt ut i «utkast 4», vi er ikkje sikre på om det er ein glipp, eller om M nå meiner at dette ikkje er naudsynt. Vi meiner det bør vere med.

Avsnittet «Fiskere og småbrukere», nå kalt 2c, må da forskyvast og kallast 2d, med tilsvarande forskyving utover. Innafor dette avsnittet hadde vi foreslått 2 endringar, som ikkje har komme med i reinskrivinga. Vi foreslo 1. setning endra til:
«Fiske - *i sjøen og i vassdraga* - og jordbruk har i nyere tid vært de *største* samiske næringene.
Neste setning foreslo vi fjerna. («Det finnes også i dag...»).

3b. Her hadde vi foreslått å stryke disse setningane:
« Dette må gjelde ubetinget der samene i dag har flertall. Kampen for retten til land og vann må derfor fortsatt våre hovedoppgava for de samiske organisasjonene.»

4a. Vi foreslår 1. setning fjerna. («Det hører til imperialismens...»)
Siste del av 3. setning endrast til «... en konstant trussel mot den samiske *nasjon*».

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2017